

Gerechtig Recht

Het deskundig onderzoek in burgerlijke zaken na de recente wetwijzigingen

Willy J. GEIJSEN
Prof. em. dr. ir. K.U.Leuven

1. Het Gerechtelijk Wetboek¹ heeft sedert 1970 het deskundigenonderzoek in burgerlijke zaken geregeld in de art. 962 tot 991.

De Wet van 15.05.2007² heeft deze artikelen een eerste keer grondig gewijzigd. Deze wijziging – die zeker door de deskundigen niet gevraagd werd en waarbij ook helemaal geen rekening gehouden werd met de opmerkingen van de deskundigen op het wetsvoorstel, later wetsontwerp 51/2540 – ging uit van drie krachtlijnen³:

1. de subsidiariteit van het deskundigenonderzoek
2. de actieve tussenkomst van de rechter
3. de hervorming van de begroting van de kosten en de verplichte consignatie.

Waar de krachtlijnen (1) en (2) voor de deskundigen weinig problemen opleverden en de actieve tussenkomst van de rechter zelfs toegejuicht werd, maakten de artikelen die de hervorming van de begroting van de kosten en de verplichte consignatie concretiseerden, een normaal verloop van de expertise-werkzaamheden zeer moeilijk. Bovendien was de praktische regeling voor de actieve tussenkomst van de rechter te ingewikkeld.

De wetgever heeft dit gelukkig vrij snel ingezien en de Wet van 30.12.2009 (B.S. 15.01.2010) houdende diverse bepalingen Justitie II – gekend als reparatiewet op de Wet van 15.05.2007 – komt tegemoet aan een aantal problemen die zich voordeden bij de uitvoering van de Wet van 15.05.2007.

2. Het is de bedoeling van deze korte uiteenzetting om aan de hand van een paar praktische voorbeelden tijdens de uiteenzetting de invloed van de nieuwe wet te beschrijven.

3. Art. 962 bepaalt dat de rechter, ter oplossing van een voor hem gebracht geschil deskundigen kan gelasten vaststellingen te doen of een technisch advies te geven. Hij kan, maar moet niet, daarbij de deskundigen aanwijzen waarover partijen het eens zijn. De deskundigen van hun kant geven alleen advies over de in het vonnis bepaalde opdracht. De rechter is niet verplicht het advies van de deskundige te volgen indien dit strijdig is met zijn overtuiging.

Art. 963 §1 beperkt de mogelijkheid van hoger beroep tegen de beslissingen van de rechter die het verloop van de procedure van het deskundig onderzoek regelen. Voor de andere gevallen maakt art. 963 §2 de onmiddellijke uitvoering mogelijk niettegenstaande eventueel hoger beroep.

De art. 964 en 965 blijven opgeheven.

4. De wet bepaalt dus nog steeds niet wat verstaan wordt onder de verzamelnaam "*deskundige*".

De rechtsleer heeft zich daarover gebogen en mij lijkt de definitie van erevoorzitter P. Van Helmont⁴ het duidelijkst. Hij omschrijft het deskundigenon-

¹ Wet van 10.10.1967 – B.S.31.10.1967

² Wet van 15.05.2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek – B.S. 22.08.2007.

³ T. LYSSENS en L. NAUDTS - Deskundigenonderzoek in burgerlijke zaken - Kluwer 2010.

⁴ P. VAN HELMONT – Bedenkingen bij het deskundigenonderzoek in zaken van privaatrecht – In Liber Amicorum Alfons Vandeurzen – Mys & Breesch 1995.

derzoek " als een onderzoeksmaatregel waarbij de rechter ... een beroep doet op één of meer personen, die geacht worden over een bepaalde vakkennis te beschikken om vaststellingen te doen of een advies van technische aard te verlenen, teneinde het de rechter ... mogelijk te maken het geschil op te lossen".

Voor andere definities verwijst ik naar de literatuur en vooral naar het hiervoor vermelde recente basiswerk van Voorzitter T. Lysens (zie voetnoot 3).

Vanuit technisch oogpunt moet een deskundige een technisch systeem onderzoeken, dat op één of andere manier gefaald heeft. Hij dient dit systeem vanuit veiligheidstechnisch oogpunt te analyseren en op basis van zijn technische vaststellingen beredeneren waarom een dergelijke systeemfaling, die wij gebruikelijk een ongeval (incident of accident) noemen, zich heeft voorgedaan⁵.

De deskundige dient de inhoud van het te onderzoeken systeem te beschrijven en de systeemgrenzen vast te leggen. Ieder technisch systeem bevat een aantal systeeminheterente risico's. Bij een systeemfaling worden deze systeeminheterente risico's aangestuurd door een occasioneel optredend sturingsrisico, met een feitensequentie als gevolg. Indien deze feitensequentie niet kan worden onderbroken zal zij uitmonden in materiële schade en mogelijkterwijze zelfs slachtoffers (antropogene verliezen) tot gevolg hebben.

De deskundige wordt dus door de rechter geroepen om de technische oorzaken en gevolgen van een dergelijke systeemfaling te analyseren.

5. Ieder deskundig onderzoek, zoals bedoeld in het kader van deze uiteenzetting⁶, begint voor de deskundige met een beschikking of een vonnis van een rechter, waarin deze een deskundige aanstelt en voor hem ook een opdracht formuleert die in wezen twee zaken inhoudt:

1. technische vaststellingen te doen
 2. een technisch advies te geven over de hem voorgelegde problematiek
- Beide elementen van de opdracht moeten zodanig worden uitgevoerd dat zij het de rechter mogelijk maken om een geschil op te lossen.

Vanzelfsprekend komen bij de voormelde opdracht vaak twee bijkomende deelopdrachten voor, die niet expliciet in de Wet zijn opgenomen, met name:

3. de technische aansprakelijkheid te bepalen
4. de afrekening tussen partijen op te stellen.

Belangrijk bij dit alles is dat de deskundigen onthouden en begrijpen dat zij zich enkel moeten uitspreken over technische aangelegenheden, terwijl de oplossing van alle juridische problemen toekomt aan de rechter. Het is nogal duidelijk dat het standpunt van de deskundige over technische aangelegenheden zijn invloed kan en vermoedelijk ook zal hebben op de behandeling van de juridische vragen.

6. Het past hier te verwijzen naar art. 982, waarin gesteld wordt dat de rechter in de regel slechts één deskundige aanstelt, tenzij hij het nodig acht om meerdere deskundigen aan te stellen. Die deskundigen treden dan op als college, maken één verslag op en geven één advies bij meerderheid van stemmen, maar geven wel alle onderscheiden (afwijkende) meningen weer met de gronden er-

⁵ W. GEIJSEN – Risico en Veiligheid – Veiligheidsnieuws Jg 33 Nr 123 – 1999.

⁶ Enkel het deskundig onderzoek in burgerlijke zaken en de beïnvloedig daarvan door de nieuwe Wet van 29.12.2009 wordt in deze lezing behandeld

van. De deskundigen maken een gezamenlijke staat van kosten en erelonen op met duidelijke opgave van ieders aandeel.

7. Eenmaal de deskundige aangesteld is door de rechter kan hij volgens art. 966 enkel worden gewraakt "*om dezelfde redenen als de rechters*". De art. 967 t.e.m. 971 regelen dan verder de wrakingmodaliteiten en de procedure. Belangrijk is dat de aangestelde deskundige zelf voldoende alert is om iedere aanwijzing van vermeende betrokkenheid onmiddellijk in te zien en zich onmiddellijk zelf terug te trekken.

8. De art. 972 t.e.m. 983 bepalen het verloop van het deskundigenonderzoek. Art. 972 heeft daarbij waarschijnlijk de meeste wijzigingen ondergaan. Behoudens wanneer partijen de rechter expliciet verzoeken om een opschorting van de kennisgeving, ontvangt de deskundige middels een gerechtsbrief (art. 973 §2) vanwege de griffie van de opdrachtgevende rechtsmacht een kopie van het vonnis dat hem aanstelt.

Dit vonnis, stelt art. 972 §1, bevat minstens:

1. de vermelding van de omstandigheden die het deskundigenonderzoek, en de eventuele aanstelling van meerdere deskundigen noodzakelijk maken;
2. de vermelding van de identiteit van de aangestelde deskundige of deskundigen
3. een nauwkeurige beschrijving van de opdracht van de deskundige.

Na de kennisgeving beschikt de deskundige over acht dagen om desgewenst de opdracht met behoorlijk omklede redenen te weigeren.

Deze termijn van acht dagen is theoretisch te kort, vooral in verlofperiodes.

Meestal wordt dit nadeel in de praktijk opgevangen door een telefonisch contact voor de aanstelling, hetzij van de griffie, hetzij van de rechter, met de vraag of de deskundige die opdracht kan aanvaarden. En vermits vandaag de dag iedere deskundige, waar ter wereld ook, bereikbaar is via zijn gsm, vormt de korte termijn van acht dagen in de praktijk geen probleem.

Indien hij de opdracht aanvaardt brengt de deskundige dit ter kennis van de opdrachtgevende magistraat en verwittigt de deskundige de betrokken partijen en raadsliden van de aanvaarding van zijn opdracht en van plaats, datum en uur van de technische aanvangsvergadering.

Normalerwijze worden de betrokken partijen verwittigd per aangetekende brief (en voor partijen die in het buitenland verblijven best met ontvangstmelding) alhoewel art. 972 §1 al. 3 dit enkel nog verplicht stelt voor partijen die verstek hebben laten gaan ter zitting.

Voor het overige laat hetzelfde artikel het gebruik van moderne communicatiemiddelen toe, zoals fax en vooral elektronische post. Vooral in handelszaken, waar de eerste vaststellingen soms zeer dringend moeten kunnen gebeuren, is dit een wezenlijke verbetering.

Art. 972 §1 al. 4 spreekt van een installatievergadering en art. 972 §2 werkt dit begrip verder uit.

Tot voor de Wet van 15.05.2007 werd deze term alleen gebruikt voor de eerste vergadering van de deskundige met de partijen, vandaar dat deze term voor enige verwarring kan zorgen.

Door de Wet van 30.12.2009 wordt duidelijk bepaald dat de rechter een installatievergadering in raadkamer kan bepalen indien hij het noodzakelijk acht of indien alle verschijnende partijen het hebben gevraagd.

In de praktijk is gebleken dat een installatievergadering slechts zeer uitzonderlijk wordt bevolen. En indien een installatievergadering bevolen wordt leert de praktijk dat de rechter of de griffier eerst met de deskundige telefonisch afsprekt om plaats, dag en uur te bepalen.

De deskundige moet immers op die installatievergadering aanwezig zijn, tenzij de rechter dit niet nodig acht en een telefonisch contact of een contact via enig ander telecommunicatiemiddel volstaat.

Een en ander heeft tot gevolg dat de bepalingen, opgesomd in art. 972 §2 - 3° tot 8° meestal worden opgenomen in de beschikking of vonnis van de aanstelling.

Het betreft hier de vermeldingen:

3° de noodzaak voor de deskundige om al dan niet een beroep te doen op technische raadgevers;

In de meeste gevallen vermeldt de rechter in zijn aanstellingsvonnis dat de deskundige beroep mag doen op technische raadgevers. In een technisch complexe en snel evoluerende maatschappij is dit normalerwijze een noodzakelijkheid. Niemand kan alles weten over alles!

Bovendien is vandaag ook de probleemstelling zelf meestal al technisch complex, zodat de rechter op de eerste plaats (en om te vermijden dat hij zelf een college van deskundigen moet aanstellen, wat in vele gevallen een dure oplossing is) een generalist zal zoeken die het probleem – normalerwijze een falend systeem – kan overzien en die daarbij wel beroep zal doen op specialisten voor de deelproblemen of deelsystemen, waar hij dat nodig acht.

4° de raming van de algemene kostprijs van het deskundigenonderzoek, of tenminste de manier waarop de kosten en het ereloon van de deskundige en de eventuele technische raadgevers zullen berekend worden;

De raming van de algemene kostprijs van het deskundigenonderzoek nog voor de aanvang van het deskundig onderzoek, vooraleer de deskundige ter plaatse en uit de dossiers kennis heeft kunnen nemen van het te onderzoeken systeem en zich een idee heeft kunnen vormen van zijn taak en eventuele gespecialiseerde deeltaken, is meestal onmogelijk.

Een aantal rechtbanken vragen aan de deskundige voorafgaandelijk aan de aanstelling een overzicht mee te delen van de manier waarop de kosten en het ereloon worden berekend en voegen dit overzicht bij het aanstellingsvonnis. Dit voorkomt discussies met partijen achteraf.

5° in voorkomend geval, het bedrag van het voorschot dat moet worden consignéerd, de partij of partijen die daartoe gehouden zijn en de termijn waarbinnen de consignatie dient te gebeuren;

Het probleem hier vormt de al dan niet BTW-plichtigheid van de deskundige. In de regel is een deskundige BTW-plichtig. Uitzondering bestaan, o.a. in de medische sector.

Een goede oplossing zou zijn dat de rechter het bedrag van het voorschot bepaalt ex BTW, dus waaraan de BTW toe te voegen is wanneer hij verschuldigd is. Dit lost ook problemen met de nieuwe BTW regeling voor buitenlandse partijen op, die gehouden zijn het voorschot te consigneren.

6° het redelijk deel van het voorschot dat kan worden vrijgegeven aan de deskundige, de partij of partijen die daartoe gehouden zijn en de termijn waarbinnen de vrijgave van het voorschot dient te gebeuren;

Hierbij gelden dezelfde opmerkingen als in het vorig punt.

Bovendien is de deskundige verplicht de ontvangen provisies onmiddellijk te factureren aan de partij die het voorschot geconsigneerd heeft, waardoor de BTW problemen, indien de rechter dit niet voorziet in zijn vonnis, enkel nog groter worden.

7° de termijn waarbinnen de partijen hun opmerkingen kunnen laten gelden aangaande het voorlopig advies van de deskundige;

Normalerweise voorzie ik een termijn van zes weken na de datum waarop het voorlopig verslag wordt overgemaakt aan partijen en/of hun raadsliden (afhankelijk van de al dan niet verleende vrijstelling van formaliteiten).

In het geval van buitenlandse partijen leert de ervaring dat, meestal omwille van vertaalproblemen, deze termijn best op 10 tot 12 weken gesteld wordt.

8° de termijn voor het neerleggen van het eindverslag.

Op basis van het geen vermeld is sub 7°, en rekening houdend met het feit dat de deskundige zelf ook nog zes weken zal nodig hebben voor de opstelling van zijn definitief verslag, zou de opdrachtgevende rechtsmacht oog moeten hebben voor een termijn van 12 tot 18 weken (ingeval van buitenlandse partijen) die nodig zijn tussen het voorlopig verslag en het definitief eindverslag. Daarom is in de meeste gevallen een termijn van zes tot negen maanden tussen de datum van aanstelling en de neerlegging van het eindverslag geen overbodige luxe.

9. Art. 972bis §1 al. 1 stelt dat de partijen verplicht zijn om mee te werken aan het deskundigenonderzoek. Bij gebreke daarvan kan de rechter daaruit de conclusies trekken die hij geraden acht. Deze bepaling maakt het stilzitten van partijen in de loop van een deskundig onderzoek minstens minder aantrekkelijk.

Vermits de installatievergadering (zie supra) in de regel niet bevolen wordt is de bepaling van art. 972bis al.2 dat de betrokken partijen hun dossiers ten minste acht dagen voor de installatievergadering overhandigen, meestal dode letter.

In de regel overhandigen de betrokken partijen hun dossiers ter gelegenheid van de aanvang van de werkzaamheden van de deskundige (in afwijking van de in de wet voorziene installatievergadering noem ik dit de technische aanvangsvergadering van de deskundige) en bepaalt de wet nu dat die dossiers moeten geïnventariseerd zijn. Dit voorkomt tal van problemen achteraf.

Belangrijk is dat de deskundige bij de aanvang van de technische aanvangsvergadering, die hij in de regel tussen 2 en 4 weken (zeker ingeval van buitenlandse partijen) na zijn aanstelling plant, aan de betrokken partijen vrijstelling van formaliteiten vraagt. Indien hij dit niet doet of het wordt hem niet toegestaan moet hij voor alle verdere vergaderingen (die wij aanvullende technische vergaderingen noemen ter onderscheiding van de eerder genoemde technische aanvangsvergadering) en activiteiten de verwittiging van de partijen doen conform de bepalingen van art. 972 §1, zoals hierboven uiteengezet.

Indien alle partijen of hun raadslieden om uitstel verzoeken moet de deskundige dit toestaan. In het andere geval kan hij zelf beslissen, maar hij moet de rechter informeren.

Een belangrijke wijziging is art. 972bis al. 4. De deskundige moet een verslag opstellen van de vergaderingen die hij organiseert, d.w.z. dus en de technische aanvangsvergadering en de aanvullende technische vergaderingen.

Hij stuurt bij gewone brief een afschrift ervan aan de rechter, de partijen en de raadslieden en, in voorkomend geval, bij ter post aangetekende brief aan de partijen die verstek hebben laten gaan.

Deze bepaling, die ook reeds opgenomen was in de Wet van 15.05.2007, is een grote verbetering, zowel voor de deskundige als voor de partijen. Voor de deskundige betekent dit een grote hulp bij de latere redactie van zijn voorlopig verslag. Voor de betrokken partijen en hun raadslieden betekent dit dat zij in een zeer vroeg stadium, waarin sommige vaststellingen mogelijkerwijze nog te herdoen zijn, hun eventuele opmerkingen kunnen kenbaar maken en dat zij daarvoor niet langer aangewezen zijn op de mededeling van een voorlopig verslag.

Het basisprincipe is immers dat over de feitelijke vaststellingen geen discussie zou mogen bestaan. Over latere redeneringen en afleidingen kan men nog van mening verschillen.

10. Alhoewel niet gebonden aan de Wet van 29.12.2009 betreffende de deskundigenopdrachten past het hier toch te verwijzen naar de Europese Verordening⁷ tot bewijsverkrijging in het buitenland.

Deze Verordening is vrij geruisloos binnengeslopen in ons rechtssysteem maar heeft een verdragend gevolg, omdat zij als sanctie een absolute nietigheid voorziet.

Indien een vaststelling in het buitenland en binnen de Europese Unie dient te gebeuren, is in de Verordening een procedure uitgewerkt, waarbij het verzoekend gerecht (in ons geval de griffie van de opdrachtgevende rechtsmacht in België die de deskundige opdracht heeft bevolen) hiervoor toelating vraagt,

⁷ Verordening (EG) nr. 1206/2001 van de Raad van 28.05.2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van de bewijsverkrijging in burgerlijke en in handelszaken – Publ. Blad L 174/1 van 27.6.2001

middels een gestandaardiseerd formulier, aan een aangewezen centraal orgaan in het land waarin de vaststellingen dienen te gebeuren.

Vooraf bij hoogdringende vaststellingen is deze procedure, die meerdere weken kan duren, een probleem.

In ons land is er op dit ogenblik nog steeds discussie over de vraag of deze procedure wel toepasselijk is op vaststellingen door een technisch deskundige.

In ieder geval is het geraadzaam dat de deskundige, die geconfronteerd wordt met noodzakelijke vaststellingen in het buitenland, de partijen en hun raadslieden voorafgaandelijk wijst op het bestaan van voormelde Europese verordening.

Het is dan aan de meest gereede partij om via de griffie te zorgen voor de nodige formaliteiten.

11. Art. 973 geeft aan de rechter een belangrijke taak tijdens het verloop van het deskundig onderzoek.

De rechter die het deskundigenonderzoek heeft bevolen of de daartoe aangewezen rechter volgt het verloop van het (deskundig) onderzoek op en ziet er op met name op toe dat

1. de termijnen worden nageleefd
2. de tegenspraak in acht wordt genomen.

Dit artikel werd door de Wet van 15.05.2007 reeds ingevoerd omdat in bepaalde gevallen deskundige onderzoeken te lang aansleepten.

Nu bepaalt de wet zeer duidelijk dat de deskundigen hun opdracht vervullen onder toezicht van de rechter, die ten allen tijde ambtshalve of op verzoek van de partijen de werkzaamheden van de deskundige kan bijwonen.

Zeër belangrijk in dat opzicht is dus dat de deskundige de rechter zeer nauwkeurig geïnformeerd houdt over alle activiteiten tijdens hun deskundig onderzoek.

Zeër belangrijk is ook, enerzijds dat de deskundige aan de rechter tijdig een eventuele verlenging van de termijn die hem is toegekend (art. 974 §2) vraagt, anderzijds dat de griffie van de betrokken rechtsmacht ook tijdig aan de deskundige meedeelt dat zijn termijn overschreden is. Deze wisselwerking is belangrijk voor de vooruitgang van het deskundig onderzoek.

Ingeval zich in de loop van het deskundig onderzoek een betwisting voordoet tussen de deskundige en de partijen kunnen de deskundige of de partijen zich tot de rechter wenden bij gewone brief, waarna de griffie binnen de vijf dagen de partijen en de deskundige (per gerechtsbrief) oproept binnen de maand in raadkamer. De rechter doet uitspraak binnen de acht dagen.

Als gevolg van deze belangrijke bepaling zullen partijen veel sneller dan vroeger aan de rechter hun akkoord met een vraag van de deskundige meedelen, o.a. in geval van een vraag om verlenging van de termijn of in geval van een vraag naar een bijkomende provisie.

De bepaling van art. 974 §1 is eveneens een belangrijke tussenactiviteit van de deskundige, nu hij minstens om de zes maand moet rapporteren aan de rechter. Uiteraard is dit bijkomend werk t.o.v. de vroegere toestand met de daaraan verbonden bijkomende kosten. Indien evenwel de deskundige zijn rapportering behoorlijk organiseert betekent dit bijkomend werk een reductie van het werk bij de opstelling van het voorlopig verslag.

12. Wanneer de deskundige van oordeel is dat hij zijn opdracht heeft afgewerkt stuurt hij conform art. 976 §1 aan de rechter, de partijen en hun raadslieden een voorlopig verslag ter voorlezing, waarin hij niet alleen zijn bevindingen (feitenopname) maar ook zijn voorlopig advies (redenering en voorlopige besluiten) opneemt.

Hij verleent aan de partijen een door hem bepaalde termijn voor de formulering van eventuele opmerkingen, tenzij de rechter die termijn reeds bepaald had in zijn aanstellingsvonnis (minimaal 15 dagen). Over de duur van de termijn heb ik hierboven reeds geadviseerd.

De deskundige ontvangt tijdig de opmerkingen van de partijen en hun technische raadgevers, conform de bepalingen van art. 976 al. 3. De deskundige houdt geen rekening met laattijdig ontvangen opmerkingen en de rechter kan deze zelfs ambtshalve uit de debatten weren.

Het lijkt mij aangewezen om de deskundigen te waarschuwen voor scherpslijperij op dit vlak.

Normalerweise zullen partijen, die hun opmerkingen niet tijdig kunnen meedelen, aan de deskundige om uitstel vragen. Zolang de vraag redelijk blijft, ben ik van mening dat de deskundige daarop best ingaat.

Bovendien vraagt de deskundige best het advies aan de rechter indien hij van oordeel is dat hij opmerkingen moet weren. De ervaring heeft immers geleerd dat in het tegenovergesteld geval – uiteraard gesteund op het heilig principe van de tegensprekelijkheid – de problemen toch terug ten berde komen tijdens de behandeling ten gronde, met alle mogelijke nadelige gevolgen voor de deskundige van dien.

Art. 977 regelt de tussentijdse verzoening in de loop van het deskundig onderzoek. De poging van de deskundige om te trachten partijen te verzoenen is opgenomen in de wet.

De deskundige stelt de verzoening vast en legt de stukken en nota's van de partijen samen met een gedetailleerde staat van de kosten en het ereloon van de deskundige neer ter griffie.

De wetgever is duidelijk vergeten om de zinsnede " *en legt de stukken en nota's van de partijen*" te schrappen, zoals hij wel gedaan heeft in art. 978 §2. De deskundige en de partijen nemen dit best op in hun vaststelling van overeenkomst onder de noemer vrijstelling van formaliteiten.

Belangrijk is ook de wijziging in art. 977 in fine, dat zegt dat de originele stukken die de partijen aan de deskundige bezorgden hen worden terugbezorgd. Dit artikel spreekt enkel van originele stukken, niet van kopies. We vinden dezelfde bepaling terug in art. 978 §2 betreffende de neerlegging van het definitief verslag.

13. Alhoewel dit niet expliciet vermeld wordt in de wet houdt de uitdrukking in art. 976 al 3 " *de deskundige ontvangt de opmerkingen van de partijen en*

van hun *technische adviseurs*" ook in dat de deskundige die opmerkingen beantwoordt in zijn definitief verslag.

Het definitief verslag of eindverslag, dat dus de voormelde antwoorden op de opmerkingen van de betrokken partijen bevat, wordt conform art. 978 §1 door de deskundige van de eedformule voorzien en gedagtekend en vervolgens neergelegd ter griffie van de opdrachtgevende rechtsmacht, vergezeld van een gedetailleerde staat van de kosten en het ereloon van de deskundige.

Belangrijk is dat door de neerlegging van zijn definitief verslag de deskundige automatisch ontlast wordt van zijn deskundige opdracht en dat hij enkel opnieuw kan gelast worden met bijkomende vragen door een akkoord van alle betrokken partijen ofwel door een nieuw bevel van de rechter.

14. De deskundige verzendt op dezelfde dag bij ter post aangetekende brief een kopie van zijn eindverslag aan de partijen en bij gewone brief aan hun raadslieden volgens art. 978 §2 al. 2.

Belangrijk is de datum van neerlegging van het definitief verslag omdat vanaf die dag de termijn van dertig dagen begint te lopen waarover volgens art. 991 §1 de partijen beschikken om de gedetailleerde kostenstaat van de deskundige te betwisten.

In geval de gedetailleerde kostenstaat van de deskundige niet betwist wordt binnen de dertig dagen zegt wordt het bedrag er van door de rechter begroot conform art. 991 §1 en wordt een bevel tot tenuitvoerlegging gegeven.

In geval één of meerdere partijen de gedetailleerde kostenstaat van de deskundige betwisten zal de rechter de deskundige en de partijen oproepen en horen en vervolgens de gedetailleerde kostenstaat van de deskundige begroten (art. 991 §2).

Een belangrijke wijziging in de wet van 29.12.2009 is de uitbreiding in art. 991 §2 al 3 van de criteria die de rechter zal hanteren bij de begroting van de kostenstaat.

De begroting van zijn kostenstaat geeft aan de deskundige een uitvoerbare titel, waardoor hij enerzijds het resterend bedrag van de provisie kan opnemen op de griffie en anderzijds rechtstreeks van de betrokken partij(en) het saldo in ontvangst mag nemen.

15. Een deskundige die zijn opdracht niet naar behoren uitvoert kan in de loop van het deskundig onderzoek worden vervangen. In het merendeel van de gevallen gebeurt dit omwille van een te lange en niet te verantwoorden inactiviteit van de deskundige.

Art. 979 §1 voorziet dat indien de partijen gezamenlijk en gemotiveerd verzoeken om een vervanging van de deskundige, de rechter de deskundige moet vervangen. De rechter kan daarbij de deskundigen aanwijzen waarover de partijen het eens zijn. Indien hij daarvan afwijkt moet hij zijn beslissing motiveren.

De vervangen deskundige legt binnen de 15 dagen de stukken en nota's van de partijen ter griffie neer, samen met zijn gedetailleerde staat van kosten en erelonen, waarvan hij per aangetekende brief kopie stuurt aan de partijen en per gewone brief aan de raadslieden (art. 979 §2).

16. Het gebeurt vaak dat in de loop van het deskundig onderzoek nieuwe partijen vrijwillig willen tussenkomen.

Art. 980 voorziet dat een verstekdoende partij op ieder ogenblik zonder verdere formaliteiten kan tussenkomen, hetzij door aanwezig te zijn, hetzij door zich te laten vertegenwoordigen, hetzij door schriftelijke opmerkingen te laten kennen.

Art. 981 al. 1 voorziet dat het deskundigenonderzoek niet kan tegengeworpen worden aan de partij die gedwongen tussenkomt nadat de deskundige zijn voorlopig advies (i.e. zijn voorlopig verslag) heeft verstuurd.

Art. 980 al.2 voorziet dat een derde die tussenkomt niet kan eisen dat reeds gedane werkzaamheden in zijn bijzijn worden overgedaan, hetzij hij aantoot daar belang bij te hebben.

Het is dus van het grootste belang dat de deskundige bij de opname van de aanwezigen op iedere vergadering zeer duidelijk stelt in welke hoedanigheid iemand aanwezig is: als betrokken partij, als vrijwillig tussenkomende partij of als technisch raadgever van één van de partijen. Toeschouwers en toeristen kunnen op een expertisevergadering best onmiddellijk geweerd worden.

17. Nieuw in de Wet van 15.05.2007 en behouden in de Wet van 29.12.2009 is art. 983, dat bepaalt dat de griffie bij gewone brief een afschrift van het eindvonnis naar de deskundige stuurt.

Op die manier blijft de deskundige volledig geïnformeerd wat de rechter met zijn deskundig verslag gedaan heeft, wat vooral naar toekomstige activiteiten van de deskundige zijn belang kan hebben als leerproces.

18. Nieuw is ook de invoering van onderafdeling 4 in de wet die de beperkte tussenkomst van de deskundigen regelt in art. 984 t.e.m. 986.

De belangrijkste wijziging is art. 984, dat voorziet dat de rechter een aanvullend onderzoek door dezelfde deskundige ofwel een nieuw onderzoek door een andere deskundige kan bevelen indien hij in het verslag niet voldoende opheldering vindt.

Op de mogelijkheid van een beperkte tussenkomst van de deskundige in de zin van art. 985 en 986 wordt blijkbaar weinig beroep gedaan.

19. Een belangrijk punt in de nieuwe wet op de deskundigen vormt de onderafdeling 5 betreffende de kosten en erelonen van deskundigen, verwoord in art. 987 t.e.m. 991 bis.

Ik heb hierboven reeds de normale behandeling van de finale staat van kosten en erelonen van de deskundige ex art. 990 en 991 behandeld.

Art. 987 behandelt de consignatie van een provisie en de bepaling van een redelijk deel van het voorschot dat wordt vrijgegeven (om doorgestort te worden door de griffie) teneinde de kosten van de deskundige te dekken.

Indien de deskundige meent dat het voorschot of het vrijgegeven deel niet volstaat biedt art. 988 hem de mogelijkheid om de rechter om een bijkomend voorschot te verzoeken. De rechter kan dit verzoek van de deskundige weigeren indien hij van oordeel is dat het niet redelijk verantwoord is.

Het is belangrijk dat de deskundige, vooral indien hij beroep moet doen op externe laboratoria, raadgevers of medewerkers, tijdig de nodige provisies inschat en vraagt, teneinde op die manier tenminste zijn externe kosten volledig afgedekt te krijgen.

Vooraf in grotere expertises, waarin belangrijke ingrepen moeten gebeuren, stelt de thans ingevoerde regeling een probleem.

Het gevaar is daarenboven niet denkbeeldig, dat een partij die gehouden is tot de consignatie van een provisie, op het ogenblik dat zij de uitkomst van het deskundig onderzoek kan voorzien, beroep doet op de bescherming die de Wet op de continuïteit van ondernemingen⁸ haar biedt of zelfs onmiddellijk het faillissement aanvraagt.

Hierdoor kan de betaling van de deskundige na neerlegging van zijn definitief verslag en na taxatie van zijn staat van kosten en erelonen ernstig verstoord worden, ondanks de bepalingen van art. 989 inzake een bevel tot tenuitvoerlegging voor de provisie en van art. 991bis al. 2. dat aan de deskundigen een rechtstreekse betaling toelaat nadat de staat van kosten en erelonen definitief is begroot.

Bij de curatoren bestaat in de verschillende gerechtelijke arrondissementen zeker geen eenduidige lijn inzake de vraag voor de opname van de kosten van een deskundig onderzoek als bevoorrechte kosten bij faillissement. De behandeling verschilt sterk van gerechtelijk arrondissement tot gerechtelijk arrondissement.

Indien de deskundige zich bovendien niet houdt aan de bepalingen van art. 991bis riskeert hij een strafvervolgung ex art. 509quater van het Strafwetboek.

In de praktijk wordt ook deze strafbepaling door de deskundigen ervaren als een gebrek aan vertrouwen en blijft bovendien de in de wet van 29.12.2009 voorziene regeling te omslachtig en te log. Om een voor mij onbegrijpelijke reden was nochtans geen politiek akkoord mogelijk om dit systeem te wijzigen. De huidige regeling is bovendien sterk belastend voor de griffies.

Het ware toch zoveel eenvoudiger geweest om de deskundige rechtstreeks zijn provisie te laten vragen en innen bij de door de rechter bij de aanstelling aangeduide meest gereede partij en de deskundige daarbij te verplichten om bij iedere vraag de rechter belast met het toezicht op het deskundig onderzoek hierover te informeren, opdat hij op die manier op ieder ogenblik zou kunnen tussenkomen. Maar eenvoud is in dit complex land niet altijd troef!

20. Voor het overige en tot slot maakt de reparatiewet van 29.12.2009 de procedure voor het deskundig onderzoek opnieuw tamelijk goed uitvoerbaar, al zou de wet nog gevoelig kunnen verbeterd worden.

Het is bovendien spijtig dat de reparatiewet één grote kans gemist heeft, met name om eindelijk eens een degelijke regeling in te voeren voor de erkenning van deskundigen middels een officiële lijst.

De rechtbanken zullen dus nog een tijd moeten beroep doen op de talrijke officieuze lijsten die worden opgesteld door diverse beroepsorganisaties van deskundigen.

Hopelijk maakt een volgende Minister van Justitie in de nabije toekomst eens schoon schip met deze toestand.

⁸ Wet van 31.01.2009 (B.S. 09.02.2009) betreffende de continuïteit van de ondernemingen.